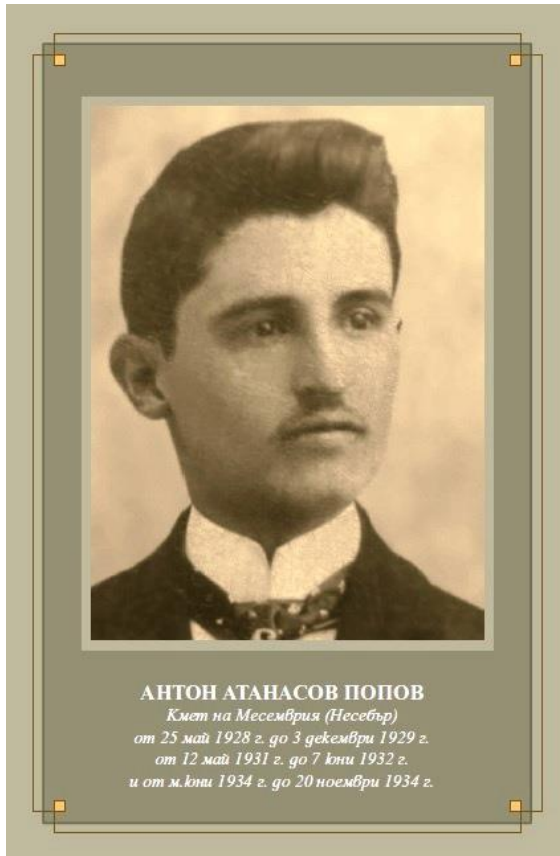

АНТОН АТАНАСОВ ПОПОВ
Кмет на Месемврия (Несебър)
от 25 май 1928 г. до 3 декември 1929 г.
от 12 май 1931 г. до 7 юни 1932 г.
и от м. юни 1934 г. до 20 ноември 1934 г.

Антон Атанасов Попов е роден през 1884 г. в с. Куфалово, Солунска околия. В Месемврия е познат като Антон Атанасов (фамилното име Попов идва от негов прадядо свещеник).

През 1910 г. живее в Солун и се жени за Вангя, която е възпитаничка на българската солунска гимназия и с която имат двама сина – Георги и Йордан, и дъщеря Малина. На особено уважение от местното гражданство се радва неговият тъст – кмет на един от районите на Солун и страстен ловец, който поне веднъж годишно посреща приятели англичани, с които ловува по склоновете на Олимп.

Самият Антон, без да знаем със сигурност къде е учил, е назначен за екзархийски учител в Горно Куфалово през зимата на 1913 г. Не е ясно дали е допуснат от гръцките власти да заеме учителската длъжност. В един документ от солунския митрополит архимандрит Евлогий до българския представител в гръцката главна квартира генерал-майор Хр. Хесапчиев се съобщава, че „на 8 март 1913 г. Антон Атанасов Попов, който живее в кв. „Пиргите“ в Солун, отива заедно с шурей си Димитър Байльозов в Горно Куфалово, за да провери какво става с българското училище.

Въпреки че престояват само денонощие – продължава сведението – гръцките власти узнават за проявения интерес от негова страна. След седмица в дома му в Солун е извършен обиск. Антон Попов съвременно избягва със семейството си в Сяр, но шурейт му е арестуван и до деня на съобщението не се знае нищо за него“. Смята се, че това е времето, когато семейството узрява за решението да поеме тежкия път за България. След дълго пътуване семейството пристига в Пловдив. Антон Попов е назначен за учител в Копривщица, след това в София, а съпругата му започва работа в софийската поща. Участва в Първата световна война, но се разболява много тежко, едва оживява. В края на войната се завръща в София.

В периода на преговори, подписване и ратификация на Спогодбата Моллов – Кафандарис семейството се мести в Месемврия, където има още много бежанци от Македония и Беломорието. С това завършва учителската кариера на Антон Попов и започва обществената дейност на Антон Атанасов.

Красивият и спокоен черноморски град му харесва и той остава в него. Настанява се със семейството си в изоставена гръцка къща, купува кафене в центъра на града, което за бежанците от Македония и Одринско се превръща в оживен политически клуб.

Става член на Настоятелството на македонското братство „Тодор Александров“, а от 5 юли 1926 г. е избран за негов подпредседател. Вероятно е член и на общинска комисия с по-широки задачи и пълномощия. Този извод следва от думите на София Никлева: „Дойде през 1924 година (в Куфалово – бел. на И. Б.) и ни записа, за да ни приемат в България като българи“. Вероятно е сред емисарите, които агитират хората да не се поддават на натиска да приемат гръцко поданство – самоопределянето като „гърци“ е смятано от българското население като зловредна гръцка уловка, макар все още част от бежанците да вярва, че изселването е само временно и след освобождението на Македония отново ще се завърне да живее по родните места.

Антон Атанасов е човек с висока обща култура, който владее гръцки, турски, сръбски, хърватски, немски и френски език. Отдаден е изцяло на обществените дела. През 1926 г. например е включен в състава на общинската комисия, която работи по водоснабдяването на Месемврия – един от големите проблеми на града. В същото време не пропуска всяка година да организира в града честване на Илинденско-Преображенското въстание, за което помага цялото му семейство.

На 25 май 1928 г. в общинското управление се събират членовете на месемврийския Градски общински съвет, утвърден с определение № 78 на Бургаския окръжен съд. Задачата им е да изберат кмет и негов помощник. Присъстват съветниците: Костадин Симеонов, Антон Атанасов, Димо

Аянов, Тома Димитров, Вангел Василев, Диньо Дараданов, Димитър Занешев, Григор Петров, Георги Иванов Рашков, Никола Чочолов, Марин Маждраков и Коста Василев.

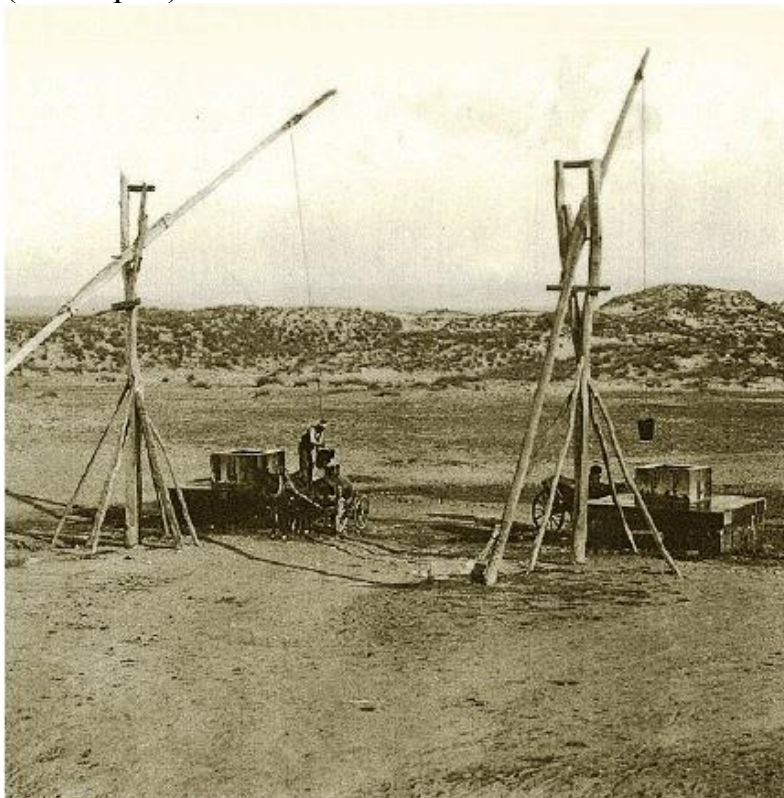
Антон Атанасов със семейството си в Месемврия, 1928 г. Личен архив на Малина Станкова – дъщеря на А. Атанасов.

Съветът е председателстван от най-възрастния съветник – Георги Иванов Рашков. При гласуването Антон Атанасов получава 11 гласа от възможни 12; Димо Иванов Аянов с 8 гласа е избран за помощник-кмет. На първото заседание на новия общински съвет новоизбраният кмет предлага прагматичен план с няколко точки: да се приеме и утвърди бюджетът на общината; да се вземат мерки за запазване на градската мера, завзета и разорана от бежанците; да се излъчи комисия за определяне на крайно бедните граждани, на които се налага да се помага.

Прокопаване на първия водопровод на Месемврия, втора половина на 20-те години. Снимка от личния архив на Малина Станкова – дъщеря на Антон Атанасов.

Задачите, с които се заема А. Атанасов през първия си кметски престой (1928 – 1929), са стояли за разрешаване и пред стария кмет, част от тях ще останат актуални и след неговото кметуване. Това се отнася например за търсенето на нови източници за водоснабдяване на Месемврия, за по-ефективното използване на плажните ивици, за привличането на повече и по-богати летовници, за разрешаване на дилемата дали да се строи нов квартал или ново бежанско селище между селата Св. Влас и Кошарица, и т.н. Някои от тях са решени частично или повече, например негово дело е първият водопровод за снабдяване на Месемврия и Равда с вода през 1931 г., като за целта са каптирани водоизточници в района на село Каблешково (днес град).

Водоснабдяването на Месемврия – водата от кладенците се пълни и продава в газени тенекии до началото на 30-те години. Сн. Архив на Община Несебър.

Основна грижа на градското управление е да се създадат надеждни източници за заможване на населението и да се развие перспективата на Месемврия като курортен град. Общинският съвет отпуска 5 000 лв. за подготвяне на необходимите документи за градското водоснабдяване и прави постъпки пред банки за заем от 15 000 лв. за продължаващо водоснабдяване и благоустрояване. Свикано е общоградско събрание, на което допълнително се събират средства за подпомагане на начинанието. За привличане на повече посетители и ускоряване на местното благоустрояване се отпускат общински места за строеж на почивни станции на Българския съдийски съюз и на Учителския съюз. По

инициатива на кмета са направени дори изследвания на чистотата на морската вода. Той се гордее с качеството на пясъка на южния и северния плаж и затова в по-късни години често казва: „Само Флорида и Несебър имат дюни с толкова фин пясък...“. При това, прекрасно осъзнавайки местоположението и характеристиките на Несебър като нещо изключително за света, той често разказва как изпращайки от Месемврия американския дипломат Шумейкър, го вижда обрънат на провлака назад и го чува да изрича: „О, хубава Месемврия, ще видя ли някога подобна на теб”...

Сред невралгичните въпроси, които дълго занимават жителите на Месемврия и предизвикват разгорещени спорове, е този за заселването на бежанците в местността Алоните. Въпросът за бъдещ нов градски квартал е повдиган почти на всяко събрание на Македонското братство, тъй като броят на дошлите бежански семейства значително надвишава наличните свободни къщи, останали от емигриралите гърци. Идеята за застрояване на Алоните, лансирана още през 1917 г. от окръжния агроном Ив. Кюмюрджиев, е подкрепена и с конкретен план за около 100 къщи на това място, където земята не става за земеделие, защото е камениста и пясъчлива.

По този повод, на проведеното на 19 септември 1928 г. заседание на общинския съвет, Антон Попов прави следния забележителен анализ: „...Бежанците не виждат причини, поради които – тъй като по силата на една конвенция са били откъснати от пъпа на Балканите в устието на Вардара – да не заслужават да бъдат настанени на един хълм, който с малки изключения е никому ненужен; и (не са съгласни) да бъдат настанени в дъното на блатото, с лице към същото и към север, вместо с гръб към него и (с лице) към юг, към морето и към слънцето. (Така) градът ще спечели два красиви квартала – единия, най-древния, а другия, най-новия – кокетно и симетрично застанали един срещу друг и съединени с един от редките дарове на природата – Месемврийския провлак; (освен това) ако кварталът не бъде на Алоните, бежанците дълго време ще бъдат лишавани от медицинска и ветеринарна помощ, от църква и училище, без да говорим за други културни нужди, които те все повече чувстват ...“. В заселването на бежанците на Алоните Антон Попов вижда и източник на приходи за града тъй като бежанците ще предоставят квартири под наем в своите къщи. „Като морска лечебница Месемврия се посещава предимно от нуждаещи се и следователно малките ниви и чистите от дървеници къщи ще са предпочитани пред недостъпните хотели и вили“ – четем в друго от запазените негови изказвания.

И така, в местността Алоните бързо изниква новия квартал, кръстен „Цар Крум“. През 1927 г. къщите вече са построени, открито е и начално училище с две паралелки. Реализацията на тази идея не само решава въпроса с трайното настаняване на бежанците, но в перспектива осигурява

и необичайното решение на несебърското градоустройство. Това не означава, че проблемите са решени отведнъж. Още доста години македонското братство прави постъпки пред общината за отпускане на заеми и кредити на бежанците.

Настоява също да се пресуши месемврийското блато, за да се осигурят повече от 10 хил. декара високопродуктивна земя за оземляване на бежанците и безимотните несебърлии.

Антон Атанасов е оставил в Несебър името на активен и интелигентен гражданин, а местните хора пазят трайно добри спомени за него. Той и съпругата му Вангя са възпитали децата си в родолюбие като българи. С известност се ползва до днес и неговият по-голям син Георги или Гошо Атанасов, изявен активист на младежката организация на ВМРО.

Още студент в Юридическия факултет, с големите си ораторски дарби той става трибун на полуграмотните бежанци, които искат да чуят как ще се решава македонския въпрос. Като един от укривателите и организаторите по прехвърлянето на Иван (Ванче) Михайлов и Менча Карничева през турската граница, през 30-те години лежи в затвора заедно с Васил Стумбов от Бургас и Вангел Голев от Равда. След разтурването на ВМРО от правителството на Кимон Георгиев, Гошо Атанасов става деятел на Всебългарския съюз „Отец Паисий“ и продължава да участва в обществения живот на страната. През 1945 – 1946 г. е сътрудник на Централния комитет на легалната ВМРО. Третият и последен кметски мандат на Антон Атанасов съвпада е идването на власт на правителството с министър-председател Кимон Георгиев. Едно от първите начинания на министър-председателя е да довърши започнатото от правителството на Никола Мушанов преименуване на населени места. С девет заповеди на Министъра на вътрешните работи и народното здраве Петър Мидилев се променят имената на 1875 селища в страната. Между тях са 14 града, сред които и Месемврия. Със заповед 2820 от 9 август 1934 г. Месемврия става Несебър. Правителството на Кимон Георгиев използва за основа заповедите и предложение на авторитетна комисия, работила през периода 1931 – 1932 г.

През 1934 г., след бягството на Иван (Ванче) Михайлов в Турция и наченатите репресии срещу членовете на ВМРО, Антон Попов и синът му Георги са арестувани, къщата им – обискирана, а те са отведени в Бургаския затвор. Антон Попов е освободен след три дни, но всички вестници на първите си страници кресливо съобщават: „Кметът на Несебър е арестуван“. Това го оскърбява и той подава оставката си като кмет. На 10 септември 1944 г. Антон Попов е отново арестуван. На вратата на дома му закачат листовка: „Народен съд за народните грабители и убийци“. Съпругата му Вангя я скъсва и е арестувана. През 1946 г. големият му син Георги е убит, а жена му с двете по-малки деца – интернирана. Малкият му син Йордан през 1951 г. е изпратен в лагер на

остров Белене. Всичко това съсипва Антон Попов физически и психически.

Умира през 1961 г. в Несебър, където е и погребан.

Източници:

1. Галчев, Илия. Българската просвета в Солунския вилает. С., 2005, с. 303-307. Сред завършилите Солунската девическа гимназия „Свето Благовещение“ от Солунски вилает липсва името на съпругата му Вангя, или Вангелия Георгиева Байльозова, но не е изключено да е учила и по някаква причина да не е успяла да се дипломира.
2. Бабев, Ив. Македонска голгота. Спомени и изповеди от Ениджевардарско. ТАНГРА ТанНакРа ИК, С., 2009, с. 420.
3. Бабев, Ив. Цит съч., с. 152.
4. По спомени на Захария Лалев от Горно Куфалово – Вж. Бабев, Ив. Цит. съч. с. 299-300.
5. Йонов, Момчил. Жалби и съдби на българите в Македония. С., 1998, с. 223- 224.
6. По спомени на София Атанасова Никлева – Свиркова. Вж.Бабев, Ив. Цитсъч., с. 420.
7. По спомени на Иван Атанасов Делиатанасов, родом от с. Бозец, Ениджевардарско – Вж. Бабев, Ив. Цит съч., с. 473.
8. Мичев, Д. Опити за денационализация на българското население в Пиринска Македония – Македония, История и политическа съдба. Т. III, С., 1998, с. 113; Списание „Минало“, 3-4, 1997, с. 76.
9. Бабев, Ив. Цит. съч., с. 517-518.
10. Бабев, Ив. Равда през горнилото на времето. ТАНГРА ТанНакРа ИК, С., 2011, с. 421-422.
11. Държавен вестник бр.109, 14 август 1934. 1747-1759. ЦДА, ф.371К. Министерство на вътрешните работи и народното здраве – Дирекция на общинските и обществените грижи, оп.1, а.е. 365, л. 393-413.
12. Държавен архив – Бургас, ф. 151К, оп. 1, а.е. 1.
13. Иван Божилов, Вера Мутафчиева и др., История на България, АБАГАР, София, 1998.
14. ГЕОПАН, архив на изследването №374/5.08.2005.
15. ГЕОПАН. Архив на изследването №346/ 22.06.2005, Спомени на дъщеря му Малина Станкова.